

**ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΕΦΕΣΟΥ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ "ΤΟΙΣ
ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΟΙΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙΣ"**

Ο Άγιος Μάρκος, μετά την επιστροφή του στην Κωνσταντινούπολη, και ευρισκόμενος σε περιορισμό στην Λήμνο (1440-41), έγραψε την γνωστή Εγκύκλιο Επιστολή και την απηύθυνε σε όλους τους ορθοδόξους χριστιανούς απανταχού της γης και των νήσων. Το κείμενο αυτό αποτελεί ένα από τα σημαντικά "Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας", περιέχεται στην Ελληνική Πατρολογία (P.G. 160, 112-204) και έχει συμπεριληφθεί στο ομότιτλο έργο του καθηγητού Ιω. Καρμίρη. Στην Επιστολή αυτή ο Άγιος Μάρκος εξηγεί στον πιστό ορθόδοξο λαό πως πρέπει να βλέπει το θέμα της Ενώσεως με τους Λατίνους και την εμμονή τους στις δογματικές τους κακοδοξίες. Επίσης, καταφέρεται με έντονους χαρακτηρισμούς εναντίον των λατινοφρόνων ενωτικών και ονομάζει τους Λατίνους όχι μόνον σχισματικούς αλλά και αιρετικούς. Το όλο κείμενο διαπνέεται από έντονο ανθενωτικό και αντιλατινικό πνεύμα. Παραθέτουμε το πρωτότυπο κείμενο και εν συνεχεία σε νεοελληνική απόδοση.

" Τοις απανταχού της γης και των νήσων ορθοδόξοις Μάρκος της Εφεσίων Μητροπόλεως εν Κυρίω χαίρειν.

Οι την κοινήν υμάς αιχμαλωσίαν αιχμαλωτεύσαντες και προς την Βαβυλώνα των Λατινικών εθνών και δογμάτων θελήσαντες κατασύραι, τούτο μεν ουκ ηδυνήθησαν αγαγείν εις πέρας, αυτόθεν τε απεμφαίνον ορώντες και άλλως αδύνατον, εν μέσω δε που της οδού καταμείναντες αυτοί τε και όσοι τούτοις επηκολούθησαν, ουτ' εκείνο λοιπόν μεμενήκασιν, ούτε τούτο γεγόνασιν. Ιεροσόλυμα μεν απολιπόντες, τους ως αληθώς όρασιν της ειρήνης και το Σιών όρος την βεβαίαν πίστιν και άσειστον, Βαβυλώνιοι δε γενέσθαι τε και κληθήναι μήτε βουλόμενοι, μήτε δυνάμενοι και διά του' αν δικαίως κληθέντες γραικολατίνοι. Καλούμενοι δι' ουν υπό των πολλών Λατινόφρονες, ούτοι τοίνυν οι μιζόθηρες (μικτοί θηρία και άνθρωποι), κατά τους εν μύθοις ιπποκενταύρους, μετά των Λατίνων ομολογούσι το εκ του Υιού το Πνεύμα το Άγιον εκπορεύεσθαι και τον Υιόν αίτιον έχειν της εαυτού υπάρξεως, ούτω γαρ και ο αυτών όρος διαλαμβάνει, μεθ' ημών δε το εκ του Πατρός εκπορεύεσθαι λέγουσι. Και

μετ' εκείνων μεν θεμιτώς και ευλόγως την προσθήκην εν τω συμβόλω γεγονέναι, φασί, μεθ' ημών δε λέγειν ταύτα ου καταδέχονται. Και τοι γε το θεμιτώς και ευλόγως γινόμενον τις αν παραιτήσαιτο λέγειν.

Μετ' εκείνων μεν το άζυμον, σώμα του Χριστού λέγουσι. Μεθ' ημών δε αυτού μεταλαμβάνειν ουκ αν τολμήσειεν. Άρ' ουχ ικανά ταύτα την γνώμην αυτών διαδειξαι και ότι ουκ αληθείας έρευναν ποιούμενοι τοις Λατίνοις συνήλθον, ήν εν χερσίν έχοντες προδεδώκασιν, αλλά χρυσοχοήσαι βουλόμενοι και πεπλασμένην ουκ αληθή συστήσασθαι ένωσιν. Τίνα δε τρόπον αυτοίς ηνώθησαν επισκεπτέον. Παν γαρ τω εταίρω ενούμενον, δι' ενός τινός μέσου πάντως ενούται. Τη μεν ουν δόξη της περι του Αγίου Πνεύματος εκπορεύσεως έδοξαν ενωθήναι, συν αυτοίς αποφηνάμενοι και εκ του Υιού τούτο έχειν την ύπαρξιν τα δε άλλα πάντα διάφορα. Και ουδέν εν αυτοίς έν, ουδέ μέσον, ουδέ κοινόν, αλλά δύο μεν σύμβολα και παρηλλαγμένα λέγεται πάλιν, ώσπερ και πρότερον, διτταί δε και διάφοροι λειτουργίαι τελούνται, η μεν δι' ενζύμου θυσίας, η δε δι' αζύμου, διττά δε βαπτίσματα, το μεν διά της τριτης καταδύσεως τελειούν, το δε δι' επιχύσεως ύδατος εκ κορυφής άνωθεν. Και το μεν τω μύρω προσχρώμενον, το δ' οτιούν αυτού χρείαν έχον. Διττά δε τα έθη πάντα και εν πάσι παρηλλαγμένα, νηστεία τε και εκκλησιαστικά τάξεις και είτι τοιούτον.

Τις ουν η ένωσις, όταν μη φανερόν και επίδηλον σημείον έχη, και πως ηνώθησαν οι τα οικεία στέργειν βουλόμενοι; Τούτο γαρ που και συνεφώνησαν, και μη τοις εκ των πατέρων παραδεχομένοις ακολουθούντες. Αλλά τις ο σοφός αυτών λόγος; ουδέποτε, φησίν η των Γραικών Εκκλησία το εκ μόνου του Πατρός εκπορεύεσθαι έλεγεν, αλλ' απλώς εκ του Πατρός εκπορεύεσθαι. Τούτο γαρ τον Υιόν ουκ εκβάλλει της εκπορεύσεως. Όστε κατά τούτο και πρότερον ήμεν, και νυν εσμέν ηνωμένοι. Φευ της ανοίας! Φευ της τυφλώσεως! Ει δε αεί η των Γραικών Εκκλησία, το εκ του Πατρός εκπορεύεσθαι έλεγεν, εξ αυτού του Χριστού και των ιερών Αποστόλων και των εν ταις Συνόδοις πατέρων παραλαβούσα. Το εκ του Υιού δε ουδέποτε έλεγεν, ουδέ γαρ παρέλαβε τούτο παρ' ουδενός, τι γε άλλο, ή το εκ μόνου του Πατρός εκπορεύεσθαι έλεγεν. Ει γαρ ουκ εκ του Υιού, δήλον ως εκ μόνου του Πατρός. Όρα δε και επί της γεννήσεως, τον εκ του Πατρός φησί γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων, μη τις ενταύθα το εκ μόνου προστίθησιν; αλλ' ουδέν ήττον και νοούμεν τούτο και λέγομεν δεήσει. Παρ' ουδενός γαρ άλλου γεννάσθαι τον Υιόν μεμαθήκαμεν. Διά τούτο και ο Δαμασκηνός Ιωάννης, εκ προσώπου της Εκκλησίας

πάσης και των χριστιανών απάντων, εκ του Υιού φησί το Πνεύμα ου λέγομεν. Ει δε εκ του Υιού το Πνεύμα ου λέγομεν, δήλον ως εκ του Πατρός μόνου λέγομεν, διό και μικρόν ανωτέρω τον Υιόν φησίν, ου λέγομεν αίτιον. Και εν τω αφ' εξής κεφαλαίω, μόνος αίτιος ο Πατήρ.

Τι έτι; ουδέποτε, φησί, τους Λατίνους ως αιρετικούς είχομεν, αλλά μόνον σχισματικούς, τούτο μεν ουν παρ' αυτών εκείνων ειλήφασι. Σχισματικούς γαρ ημάς εκείνοι καλούσιν, ουδέν ημίν εγκαλείν έχοντες περί την ημετέραν δόξαν, αλλ' ότι της υποταγής αυτών απεσχίσθημεν, ήν οφείλομεν ως εκείνοι νομίζουσιν. Ει δε και ημάς τούτο διάκιον αντιχαρίζεσθαι και ουδέν αυτοίς εγκαλούμεν περί την δόξαν, σκεπτέον. Την μεν ουν αιτίαν του σχίσματος αυτοί δεδώκασι, την προσθήκην εξενεγκόντες αναφανδόν, ήν υπ' οδόντα πρότερον έλεγον. Ημείς δε αυτών εσχίσθημεν πρότερον, μάλλον δε εσχίσαμεν αυτούς και απεκόψαμεν του κοινού της Εκκλησίας σώματος. Διατί; ειπέ μοι πότερον ως ορθήν έχοντες δόξαν, ή ορθώς την προσθήκην εξενεγκόντες; και τι αν τούτο είπει, μη σφόδρα τον εγκέφαλον διασεσεισμένος; αλλ' ως άτοπα και δυσεβή φρονούντας και παράλογον προσθήκην ποιήσαντας. Ουκ ουν ως αιρετικούς αυτούς απεστράφημεν και διά τούτο αυτών εχωρίσθημεν. Διατί γαρ άλλο; Φασί γαρ οι φιλευσεβείς νόμοι, αιρετικός εστί, και κατά των αιρετικών νόμοις υπόκειται, ο και μικρόν γουν τι παρεκκλίνων της ορθής πίστεως.

Ει μεν ουν ουδέν τι παρεκκλίνουσι της ορθής πίστεως, μάτην ως έοικεν αυτούς απεκόψαμεν. Ει δε παρεκκλίνουσιν όλως, καλώς τούτο εποιήσαμεν. Φευκταίον ουν αυτούς, ως φεύγει τις από όφεως ή κακείνων πολλώ δήπου χείρονας ως χριστοκαπήλους και Χριστεμπόρους. Ούτοι γαρ εισί κατά τον θείον Απόστολον, οι πορισμόν ηγούμενοι την ευσέβειαν περί ων επάγει λέγων, αφίστασο. *Ποία δε κοινωνία φωτί προς σκότος; ή τις συμφώνησις Χριστώ προς Βελίαρ; ή τις μερίς πιστώ μετά απίστου;*

Ημείς μεν μετά των Πατέρων απάντων, εκ του Υιού το Πνεύμα ου λέγομεν, ούτοι δε μετά των Λατίνων και τον Υιόν πηγην του Αγίου Πνεύματος λέγοντες εκβάλλουσιν αυτό της θεότητας. Και ημείς μετά του Θεολόγου Γρηγορίου τη αιτία διακρίνομεν του Υιού τον Πατέρα, ούτοι δε μετά των Λατίνων τη αιτία τούτους συνάπτουσι. Ημείς μεν μετά του σεπτού Μαξίμου και των τότε Ρωμαίων και των Δυτικών Πατέρων, ου ποιούμεν τον Υιόν αιτίαν του Πνεύματος. Ημείς μεν μετά του φιλοσόφου και μάρτυρος Ιουστίνου, ως ο Υιός εκ του Πατρός, ούτω και το Πνεύμα

εκ του Πατρός λέγομεν. Ούτοι μεν μετά των Λατίνων τον μεν Υιόν αμέσως, το δε Πνεύμα εμμέσως, εκ του Πατρός λέγουσι. Ημείς μεν μετά του Δαμασκηνού και των Πατέρων απάντων την διαφοράν γεννήσεως και εκπορεύσεως αγνοείν ομολογούμεν, ούτοι δε μετά του Θωμά και των Λατίνων, τω εμμέσω και αμέσω διαφέρειν φασί τας προόδους. Ημείς μεν της ακτίστου και θείας φύσεως, άκτιστον και την θέλησιν και την ενέργειαν είναι φαμέν, κατά τους Πατέρας, ούτοι δε μετά των Λατίνων και Θωμά την μεν θέλησιν την αυτήν τη ουσία, την δε θείαν ενέργειαν κτιστήν είναι λέγουσι. Καν τε θεότης ονομάζοιτο, καν τε θείον και άύλον φως, καν τε Πνεύμα Άγιον, καν τε τοιούτον έτερον. Και ούτω κτιστήν Θεότητα και κτιστόν θείον φως και κτιστόν Πνεύμα Άγιον, τα πονηρά πρεσβεύουσι κτίσματα.

Ημείς μεν ούτε τους Αγίους απολαβείν την ητοιμασμένην αυτών βασιλείαν και τα απόρρητα αγαθά, ούτε τους αμαρτωλούς εις την γέενναν εμπεσείν ήδη φαμέν, αλλ' εκδέχεσθαι τον ίδιον εκατέρους κλήρον και είναι τούτο καιρού μέλλοντος μετά την ανάστασιν και την κρίσιν. Ούτοι δε μετά των Λατίνων τους μεν αυτίκα μετά θάνατον απολαβείν ήδη κατ' αξίαν εθέλουσι, τοις μεν μέσοις, ήτοι τοις εν μετανοία τετελευτηκόσι πυρ αυτοί καθάρσιον έτερόν τι της γεέννης υπάρχον αναπλάσαντες αποδιδούσιν, ίνα δι' αυτού, φησί, καθαιρόμενοι τας ψυχάς μετά θάνατον, επί την βασιλείαν και αυτοί μετά των δικαίων αποκαταστώσιν. Τούτο δε και ο όρος αυτών περιέχει. Ημείς αποστρεφόμεθα το ιουδαϊκόν άζυμον τοις Αποστόλοις κανονίζουσιν υπακούοντες. Ούτοι δη εν τω αυτώ όρω, σώμα Χριστού το παρά των Λατίνων ιερουργούμενον αποφαίνονται. Ημείς μεν αθεμίτως και παρανόμως και τοις Πατράσιν εναντίαν την εν τω Συμβόλω προσθήκην γεγενήσθαι φαμέν, ούτοι δε αυτήν θεμιτώς και ευλόγως διορίζονται γεγενήσθαι. Τοσούτον οίδασι τη αληθεία και εαυτοίς συμφωνείν. Ημείς μεν, τον Πάπαν ως ένα των Πατριαρχών λογιζόμεθα και τούτο γε, αν ορθόδοξος ή, ούτοι δε αυτόν βικάριον του Χριστού και πατέρα και διδάσκαλον των χριστιανών απάντων μάλα σεμνώς αποφαίνονται. Γένοιτο πατρός ευτυχέστεροι, τα δε άλλα όμοιοι. Και γαρ δει κακείνος ουκ ευτυχείν, τον αντίπαπαν έχων επεικώς διοχλούντα, και ούτοι τον πατέρα μιμείσθαι και τον διδάσκαλον ουκ ανέχονται.

Φεύγετε ουν αυτοίς, αδελφοί, και την προς αυτούς κοινωνίαν. *"οι γαρ τοιούτοι ψευδαπόστολοι, εργάται δόλιοι μετασχηματιζόμενοι εις αποστόλους Χριστού. Και ου θαυμαστόν. Αυτός γαρ ο Σατανάς μετασχηματίζεται εις άγγελον φωτός. Ου μέγα ουν ει και οι διάκονοι αυτού μετασχηματίζονται ως διάκονοι δικαιοσύνης, ων το τέλος έσται*

κατά τα έργα αυτών" (Β' Κορ. 11, 13-15). Και πάλιν αλλαχού περί των αυτών ο αυτός απόστολος "οι τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ εαυτῶν κοιλίᾳ καὶ διὰ τῆς χριστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων, ὁ μόντοι στερρὸς θεμέλιος ἐστήκεν ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην". "εἴ τις υμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, καὶ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ἀνάθεμα ἔστω". Βλέπετε προφητικῶς τὸ "καὶ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ", ἵνα μὴ τις τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Πάπα προβάλλῃται. Καὶ ὁ ἠγαπημένος μαθητῆς: "εἴ τις ἔρχεται πρὸς υμᾶς καὶ τοιαύτην διδασχὴν οὐ φέρει, εἰς οἰκίαν αὐτῷ μὴ λαμβάνετε καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς" (Β' Ἰω. 10-11). Τούτων ὑμῖν ὑπὸ τῶν αγίων Ἀποστόλων διωρισμένων, στήκατε κρατοῦντες τὰς παραδόσεις ἅς παραλάβετε, τὰς τε εγγράφους καὶ τὰς ἀγράφους, ἵνα μὴ τῶν ἀθέσμων πλάνη συναπαχθέντες, ἐκπέσῃτε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. Αἰρετικοὶ εἰσὶν ἄρα καὶ ὡς αἰρετικούς αὐτούς ἀπεκόψαμεν.

Διατί δε καὶ χρίομεν τῷ Μύρῳ τοὺς ἐξ αυτῶν ἡμῖν προσιόντας; λέγει γὰρ ὁ ζ' κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: "τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἰρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν. Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς καὶ Σαββατιανούς καὶ Ναυατιανούς τοὺς λέγοντας εαυτοὺς καθαρούς καὶ Ἀριστερούς καὶ Τέσσαρας καὶ δεκατίτας ἤγουν τετραδίτας καὶ Ἀπολλιναριστάς δεχόμεθα, διδόντας λιβέλλους καὶ ἀναθεματίζοντας πάσαν αἵρεσιν μὴ φρονώσαν ὡς φρονεῖ ἡ Ἁγία τοῦ Θεοῦ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, σφραγιζομένους (ἤτοι χριστομένους) πρῶτον τῷ αγίῳ Μύρῳ, τὸ τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς ρίνας καὶ τὸ στόμα καὶ τὰ ὠτα καὶ σφραγίζοντες αὐτούς λέγομεν: σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Αγίου". Οὐράς τίσι συνάπτομεν τοὺς ἐκ Λατίνων ἡμῖν προσιόντας; εἰ οὖν οὔτοι πάντες αἰρετικοί, δῆλον κακεῖνοι.

Τι δε καὶ ὁ σοφώτατος Πατριάρχης Θεόδωρος ὁ Βαλσαμών, ἐν ταῖς πρὸς Μάρκον τὸν αγιώτατον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἀποκρίσεσι περὶ τούτων, γράφει: εἰς τὴν ἐρώτησιν "αἰχμάλωτοι Λατίνοι καὶ ἕτεροι, παρουσιαζόμενοι εἰς τὰς καθολικὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ζητοῦσι μεταλαμβάνειν τῶν θείων ἁγιασμάτων. Εἰ οὖν ἐγχωρητέον τούτῳ ἐστὶ, ζητούμεν μαθεῖν", ἀπαντᾷ "ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστὶ. Καὶ ὁ μὴ συνάζων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. Ἐπεὶ οὖν πρὸ χρόνων πολλῶν ἀπεσχίσθη ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία (τῆς Ρώμης φασκόντες, τὸ περιόνυμον ἄθροισμα), ἤτις ἐκ τῶν ἐτέρων τεσσάρων αγιωτάτων Πατριαρχῶν κοινωνίας ἀποσχισθεῖσα εἰς ἔθνη καὶ δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀλλότρια, διὰ γὰρ τούτου, οὔτε ἐν ταῖς θείαις

ιεροτελεστίαις της κοινής των Πατριαρχών αναφοράς ο Πάπας ηζΐεται. Ουκ οφείλει ουδέ γένος Λατινικόν εκ χειρός ιερατικής, διά των θείων και αγράντων μυστηρίων αγιάζεσθαι, ει μη κατάθηται πρότερον αποσχέσθαι των λατινικών δογμάτων και σννηθειών και κατά κανόνας κατηχηθή και τοις ορθοδόξοις εξισωθή". Ακούεις; απεσχίσθησαν, ου μόνον εις έθη, αλλά και δόγματα της Εκκλησίας αλλότρια, πάντως αιρετικά και ότι κατά κανόνας κατηχηθήναι, οφείλει και τοις ορθοδόξοις εξισωθήναι. Ει δε κατηχηθήναι, δήλον ότι και τω Μύρω χρισθήναι. Πόθεν ουν ημίν ανεφάνησαν εξαίφνης όντες ορθόδοξοι, οι διά τοσούτων διδασκάλων κριθέντες αιρετικοί; τις αυτοίς ούτως ραδίως ορθοδόξους πεποίηκεν; ο χρυσός ει βούλοι ταληθή λέγειν και κέρδη τα σα. Μάλλον μεν ουν εκείνους ούτε πεποίηκεν ορθοδόξους, σε δε ποιήσας εκείνοις όμοιον εις την αιρετικήν απεώσατο μοίραν.

Αλλ' ει μεσότητά τινα, φησίν, επενοήσαμεν των δογμάτων, εκείνοις τε συναφθησόμεθα δι' αυτής και προς ημάς αυτούς έξομεν, ουδέν αναγκαζόμενοι λέγειν παρά τα ειωθότα και παραδεδομένα. Τουτ' έστιν εκείνο, το τους πολλούς εξ αρχής απατήσαν και πείσαν ακολουθείν τοις εις τον κρημνόν της δυσσεβείας απάγουσιν, πιστεύσαντες γαρ είναιί τι μέσον αμφοίν των δοξών, όπερ επί τινων εναντίον συμβαίνει προς το δεινόν ηυτομόλησαν. Αλλά λέξιν μεν ενδέχεται μέσην δύο δοξών ευρεθήναι τας αμφοτέρας σημαίνουσιν ομωνύμως. Δόξα δε μέση εναντίον δοξών περί του αυτού πράγματος, αδύνατον, ει Δε μη και αληθείας και ψεύδους έσται τι μέσον και καταφάσεως και αποφάσεως, αλλ' ουκ έστιν, επί παντός γαρ ή κατάφασις ή απόφασις; ει μεν ουν αληθές το λατινικόν δόγμα, το εκ του Υιού εκπορευέσθαι, ψευδές το ημέτερον, το εκ του Πατρός μόνον. Ει δε το ημέτερον αληθές, ψευδές αν είη δήπου το εκείνων. Τι ουν αν είη, μέσον τούτων; ουδέν. Πλην ει μη λέξις προς άμφω τας δόξας ορώσα, καθάπερ τις κόθορνος, αύτη ουν ημάς ενωθήναι ποιήσει; και τι δράσωμεν όταν αλλήλους εξετάζωμεν, περί των νοημάτων και των δοξών; δύναται αμφοτέρους ημάς προσειπειν τις ορθοδόξους, τους τα εναντία φρονούντας; εγώ μεν ουκ οίμαι. Συ δ' αν ειδείης ο πάντα φέρων και πάντα ραδίως επονομάζων, βούλει παρά Γρηγορίο του Θεολόγου μαθειν οία περί της μεσότητος γράφει; άκουσον.

"η προς πάντας ορώσα τους παριόντας εικών, ο των αμφοτέρων ποδών κόθορνος, η κατά πάντα άνεμον λίκμησις, εξουσίαν λαβούσα την νεόγραφον κακουργίαν και την κατά της αληθείας επίνοιαν. Το γαρ όμοιον κατά τας γραφάς της ευσεβείας πρόσχημα ήν, περί της επινοηθείσης τότε μεσότητος". Περί δε την αυτήν

εξευρούσαν σύνοδον τοιάδε πάλιν φησίν: "είτε της Χαλάνης πύργον ός καλώς τας γλώσσας εμέρισεν, ως όφελον γε και ταύτας, επί κακώ γαρ η συμφωνία, είτε τω Καϊάφα συνεδρίω ώ Χριστός κατακρίνεται, είτε τι άλλο τοιούτον, την σύνοδον εκείνην ονομαστέον, ή πάντα άλλον ανέτρεψε και συνέχεε. Το μεν ευσεβές δόγμα και παλαιόν και της Τριάδος ομότιμον καταλύσασα, τω βαλείν χάρακα και μηχανήμασι κατασείσαι το ομούσιον, τη δε ασεβεία θύραν ανοίξασα διά της των γεγραμμένων και λεγομένων μεσότητος, σοφοί γαρ εγένοντο του κακοποιήσαι, το δε καλόν ποιήσαι ουκ έγνωσαν" (Γρηγορίου του Θεολόγου, Λόγος 21, 22, εις τον Μ. Αθανάσιον P.G. 35, 1106C-1108A).

Τοσαύτα μεν ημίν αρκεί περί της μεσότητος, ότι δε ουδ' έστι μεσότης ικανώς αποδειχόσι, και ότι τα τοιαύτα ζητείν ασεβές και της Εκκλησίας τα πάντα δυνάμενος, εκείνους τε επιγνώναι την οικείαν πλάνην παρασκευάσειε και ημάς αυτών απαλλάξειε των πονηρών ζιζανίων και οίον καθαρόν και εύχρηστον σίτον εις τας εαυτού αποθήκας συνάξειε. Εν Χριστώ Ιησού τω Κυρίω ημών, ώ πρέπει πάσα δόξα, τιμή και προσκύνησις συν τω ανάρχω αυτου Πατρί και τω παναγίω και αγαθώ και ζωοποιώ αυτου Πνεύματι νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν".

(= Στους ορθοδόξους σε όλα τα μέρη της γης και των νήσων ο Μητροπολίτης Εφέσου Μάρκος, χαίρετε εν Κυρίω.

Αυτοί (εννοεί τους ενωτικούς και λατινίζοντες) που σας οδήγησαν στην κοινή αιχμαλωσία και θέλησαν να σας παρασύρουν στην Βαβυλώνα (εννοεί την βαβυλώνια αιχμαλωσία στον κυκεώνα, την σύγκριση και την βαβυλωνία των λατινικών κακοδοξιών) των λατινικών εθνών και δογμάτων, αυτό μεν δεν μπόρεσαν να το φέρουν εις πέρας, και από αυτό είδαν και έβγαλαν το συμπέρασμα ότι και με άλλον τρόπο είναι αδύνατον, οι ίδιοι και όσοι τους ακολούθησαν έμειναν στα μισά του δρόμου, δεν παρέμειναν σε εκείνο, ούτε αυτό έγιναν. Εγκαταλίποντας τα Ιεροσόλυμα, δηλαδή αυτούς που έβλεπαν την αλήθεια της ειρήνης στο όρος Σιών την βέβαιη και ακλόνητη πίστη, ούτε θέλησαν να γίνουν και να αποκαλούνται Βαβυλώνιοι, και ούτε μπόρεσαν και γι' αυτό δικαίως εκλήθησαν γραικολατίνοι. Καλούμενοι λοιπόν από πολλους λατινόφρονες, αυτοί λοιπόν οι μιξόθηρες, μισοί άνθρωποι και μισά θηρία, όπως οι ιπποκένταυροι της μυθολογίας, μαζί με τους Λατίνους ομολογούν ότι και εκ του Υιού εκπορεύεται το Άγιον Πνεύμα και ότι αυτό έχει ως αίτιον της υπάρξεώς του τον Υιόν, όπως και ενωτικός τους όρος (της

Φλωρεντίας) υποστηρίζει, αλλά και μαζί με μας λένε ότι εκπορεύεται εκ του Πατρός. Και μαζί με εκείνους νομίμως και ευλόγως έχουν κάνει την προσθήκη στο Σύμβολο της Πίστεως, λένε, όμως με μας δεν καταδέχονται να λένε τα ίδια. Αν και βεβαίως η προσθήκη έγινε κατά εύλογο και θεμιτό τρόπο ποιος θα έλεγε να την εγκαταλείψουμε.

Μαζί με εκείνους (τους Λατίνους) λένε ότι τα άζυμα είναι σώμα Χριστού, μαζί με μας όμως δεν θα τολμούσαν να μεταλάβουν άζυμα. Άρα συμπεραίνουμε ότι αυτά δεν αρκούν για να αποδείξουν την γνώμη τους και ότι πήγαν μαζί με τους Λατίνους χωρίς να ερευνήσουν για την αλήθεια, την οποία ενώ είχαν στα χέρια τους την έχουν προδώσει, αλλά θέλησαν να γεμίσουν χρυσάφι και να συστήσουν ένωση πλαστή και μη αληθή. Με ποιον τρόπο ενώθησαν με αυτούς πρέπει να το εξετάσουμε. Γιατί κάθε τι που ενώνεται με κάτι άλλο, με κάποιο μέσον πάντως ενώνεται. Θέλησαν να ενωθούν με την δοξασία της περί του Αγίου Πνεύματος εκπορεύσεως, αποφαινόμενοι μαζί με αυτούς ότι το Πνεύμα έχει την ύπαρξή του εκ του Υιού ενώ ως προς τα άλλα διαφέρουν. Και δεν υπάρχει σε αυτούς κανένα, ούτε μέσο, ούτε κοινό, αλλά δύο σύμβολα και παραλλαγμένα πάλιν λέγονται, όπως και πρωτότερα, διπλές και διαφορετικές λειτουργίες τελούνται, η μία με ένζυμο άρτο, η άλλη με άζυμο, διπλά βαπτίσματα, το ένα που ολοκληρώνεται με τριπλή κατάδυση, ενώ το άλλο με την επίχυση ύδατος πάνω στην κεφαλή. Και το ένα βάπτισμα ακολουθείται με την χρίση με μύρο, ενώ το άλλο όποτε παραστεί ανάγκη. Διπλά και τα λειτουργικά έθιμα και κατά πάντα παραλλαγμένα, και οι νηστείες και οι εκκλησιαστικές ακολουθίες και τάξεις και οτιδήποτε παρόμοιο.

Ποια ένωση λοιπόν, όταν δεν έχει κάποιο φανερό σημείο, και πως ενώθησαν αυτοί που θέλουν να παραμείνουν στις οικείες δικές μας δοξασίες; και αν κάπου συμφώνησαν, δεν ακολουθούν όσα είναι παραδεκτά από τους αγίους Πατέρες. Αλλά ποιος είναι ο "σοφός" τους λόγος (αιτιολογία); λένε ότι ουδέποτε η ελληνική Εκκλησία έλεγε ότι μόνον (αποκλειστικώς) εκ του Πατρός εκπορεύεται, αλλά ότι απλώς εκ του Πατρός εκπορεύεται. Αυτό δεν αποκλείει τον Υιό από την εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος. Επομένως σε αυτό και πρωτότερα ήμασταν και τώρα είμαστε ενωμένοι. Τι ανοησία! Τι τύφλωση! Εάν η ελληνική Εκκλησία πάντοτε έλεγε ότι εκ του Πατρός εκπορεύεται, το παρέλαβε από τον ίδιο τον Χριστό και τους ιερούς Αποστόλους και από Πατέρες των Συνόδων. Ουδέποτε έλεγε το εκ του Υιού, ούτε το

παρέλαβε αυτό από κανένα, ή κάτι άλλο, παρά μόνον έλεγε ότι του Πατρός μόνου εκπορεύεται. Εάν λοιπόν όχι εκ του Υιού, άρα είναι φανερόν ότι μόνον εκ του Πατρός εκπορεύεται. Βλέπε και το άρθρο του Συμβόλου της Πίστεως για την γέννηση . Λέει "τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων". Μήπως κανείς εδώ προσθέτει το εκ μόνου του Πατρός; αλλά και το κατανοούμε και το λέμε στην προσευχή. Έχουμε μάθει ότι κανείς άλλος δεν γεννά τον Υιόν. Διά τούτο και ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός, εκπροσωπώντας όλην την Εκκλησία και όλους τους χριστιανούς, λέει ότι δεν λέμε και εκ του Υιού για το Άγιο Πνεύμα. Εάν λοιπόν δεν λέμε το εκ του Υιού, είναι φανερό ότι λέμε το εκ του Πατρός μόνου, γι' αυτό και λίγο παραπάνω λέει ότι δεν καλούμε τον Υιόν αίτιον του Πνεύματος. Και στο ίδιο κεφάλαιο, λέει ότι μόνος αίτιος είναι ο Πατήρ.

Τι λένε ακόμη οι ενωτικοί; ότι ουδέποτε θεωρούσαμε τους Λατίνους ως αιρετικούς, αλλά μόνον σχισματικούς, και αυτό το επιχείρημα από εκείνους το παρέλαβαν. Γιατί εκείνοι μας λένε εμάς (τους ορθοδόξους) σχισματικούς, χωρίς να έχουν κάτι να μας κατηγορήσουν για την διδασκαλία μας, αλλά μας κατηγορούν διότι αποσχισθήκαμε από την υποταγή σε αυτούς, την οποίαν οφείλαμε όπως εκείνοι νομίζουν. Αν λοιπόν πρέπει και εμείς να χαρισθούμε στους Λατίνους και να τους εγκαλούμε για την διδασκαλία τους, ας το εξετάσουμε. Την αιτία του σχίσματος αυτοί την έδωσαν, βάζοντας την προσθήκη (το Φιλίοκβε) ολοφάνερα, ενώ πριν την έλεγαν εν κρυπτώ (μέσα από τα δόντια). Εμείς λοιπόν ήλθαμε σε σχίσμα με αυτούς πρωτύτερα, ή πιο σωστά αυτούς τους σχίσαμε και τους αποκόψαμε από το κοινό σώμα της Εκκλησίας. Γιατί; πες μου ποιο από τα δύο ισχύει, ότι είχαν ορθή διδασκαλία, ή ότι ορθώς έκαναν την προσθήκη; και ποιος θα μπορούσε να πει αυτό, εάν δεν είναι σφόδρα σαλεμένος στο μυαλό (αν δεν έχει πάθει σοβαρή διάσειση εγκεφάλου); αλλά θεωρούμε ότι αυτοί έχουν άτοπα και δυσσεβή φρονήματα και έκαναν αυτήν την παράλογη προσθήκη. Επομένως ως αιρετικούς τους αποστραφήκαμε και γι' αυτό χωρισθήκαμε από αυτούς. Γιατί άλλο; λένε οι φιλευσεβείς νόμοι (ιεροί κανόνες), ότι αιρετικός είναι εκείνος και υπόκειται στους νόμους κατά των αιρετικών, όποιος και στο παραμικρό παρεκκλίνει από την ορθή πίστη.

Εάν λοιπόν οι Λατίνοι σε τίποτε δεν παρεκκλίνουν από την ορθή πίστη, φαίνεται πως άδικα τους αποκόψαμε. Εάν παρεκκλίνουν σε όλα, τότε καλώς το

κάναμε αυτό. Πρέπει λοιπόν να τους αποφεύγουμε αυτούς, όπως κανείς αποφεύγει το φίδι ή τους πολύ χειρότερους από εκείνους, διότι είναι χριστοκάπηλοι και χριστέμποροι. Αυτοί είναι σύμφωνα με τον θείο Απόστολο, που θεωρούν την ευσέβεια ως ευκαιρία για πλουτισμό *"τι κοινό έχει το φως με το σκοτάδι; ή σε τι συμφωνεί ο Χριστός με τον Βελίαρ; τι μερίδα έχει ο πιστός με τον άπιστο;"* (Β' Κορ. 7, 15).

Εμείς μαζί με όλους τους Πατέρες, δεν λέμε ότι το Πνεύμα και εκ του Υιού εκπορεύεται, αλλά αυτοί (οι λατινίζοντες) μαζί με τους Λατίνους λένε ότι ο Υιός είναι πηγή του Αγίου Πνεύματος αφαιρώντας του την θεότητα. Και εμείς μαζί με τον Γρηγόριο τον Θεολόγο ως προς την αιτία διακρίνουμε τον Πατέρα από τον Υιό, αυτοί με τους Λατίνους ως προς την αιτία συνάπτουν Πατέρα και Υιό. Εμείς μαζί με τον σεπτό Μάξιμο τον Ομολογητή και τους τότε Ρωμαίους (Ελληνες ορθοδόξους ανατολικούς) και Δυτικούς Πατέρες, δεν κάνουμε τον Υιό αιτία του Πνεύματος. Εμείς μαζί με τον μάρτυρα και φιλόσοφο Ιουστίνo, λέμε ότι όπως ο Υιός εκ του Πατρός, έτσι και το Πνεύμα εκ του Πατρός. Αυτοί μαζί με τους Λατίνους λένε ότι ο Υιός κατά άμεσο τρόπο, το Πνεύμα εμμέσως, εκ του Πατρός. Εμείς μαζί με τον Ιωάννη τον Δαμασκηνό και όλους τους Πατέρες ομολογούμε ότι αγνοούμε την διαφορά γεννήσεως και εκπορεύσεως. Αυτοί μαζί με τον Θωμά τον Ακυνάτη και τους Λατίνους, λένε ότι διαφέρουν οι πρόοδοι ως τον έμμεσο και άμεσο τρόπο. Εμείς λέμε ότι όπως υπάρχει άκτιστη και θεία φύση, έτσι άκτιστη είναι και η θεία θέληση και η ενέργεια, σύμφωνα με τους Πατέρες. Αυτοί μαζί με τον Θωμά Ακυνάτη και τους Λατίνους λένε ότι η θεία θέληση είναι ίδια με την ουσία, ενώ η θεία ενέργεια είναι κτιστή. Ακόμη και αν ονομάζετο θεότητα, είτε θείον και άυλον φως, είτε Πνεύμα Άγιο, είτε κάτι άλλο, υποστηρίζουν ότι είναι κτιστή η θεότητα και το κτιστό το θείο φως και το κτιστό το Άγιο Πνεύμα, έτσι πρεσβεύουν τα πονηρά αυτά κτίσματα.

Εμείς ούτε δεχόμαστε ότι οι Άγιοι απολαμβάνουν την ετοιμασμένη για αυτούς βασιλεία και τα απόρρητα αγαθά, ούτε ότι οι αμαρτωλοί έχουν ήδη πέσει στην γέεννα της κολάσεως, αλλά δεχόμαστε ότι και οι δύο θα λάβουν τον κλήρο τους και αυτό θα γίνει εν καιρώ στο μέλλον μετά την ανάσταση και την κρίση. Αυτοί όμως μαζί με τους Λατίνους λένε ότι οι Άγιοι αμέσως μετά θάνατον ήδη απολαμβάνουν όσα τους αξίζουν, και οι άλλοι, στην ενδιάμεση κατάσταση, αυτοί δηλαδή που πέθαναν εν μετανοία βρίσκονται στο καθαρτήριο πυρ που είναι διαφορετικό από το

πυρ της γέννησης, για να καθαρισθούν, λένε, οι ψυχές μετά θάνατον, και αυτοί μαζί με τους δικαίους ν' αποκατασταθούν στην βασιλεία του Θεού. Αυτό περιλαμβάνεται και στον ενωτικό τους όρο (της Φλωρεντίας). Εμείς αποστρεφόμεστε τα ιουδαϊκά άζυμα υπακούοντας σε όσα οι Απόστολοι διατάσσουν. Αυτοί στον ίδιο ενωτικό όρο, θεωρούν ότι τα άζυμα που χρησιμοποιούν οι Λατίνοι στην λειτουργία είναι σώμα Χριστού. Εμείς λέμε ότι με τρόπον αθέμιτο και παράνομο και εναντίον των αγίων Πατέρων έγινε η προσθήκη στο Σύμβολο της Πίστεως, αυτοί όμως ορίζουν ότι αυτή έγινε κατά θεμιτό και δικαιολογημένο τρόπο. Τόσο πού γνωρίζουν την αλήθεια και συμφωνούν με τους εαυτούς τους. Εμείς όμως, τον Πάπα θεωρούμε ως ένα των Πατριαρχών και τούτο εάν βεβαίως είναι ορθόδοξος, αυτοί όμως αποφαίνονται πολύ σεμνά (σαφές το ειρωνικό σχόλιο του Αγίου Μάρκου) ως βικάριον, αντιπρόσωπον του Χριστού και πατέρα και διδάσκαλο όλων των χριστιανών. Μακάρι να γίνονταν ευτυχέστεροι του πατέρα τους (του Πάπα), αλλά ως προς τα άλλα είναι όμοιοι. Διότι και εκείνος δεν ευτυχεί, έχοντας τον αντίπαπα επιεικώς να τον ενοχλεί. Και αυτοί τον άγιο πατέρα μιμούνται αλλά δεν ανέχονται τον διδάσκαλο.

Αποφεύγετε λοιπόν, αδελφοί μου, αυτούς και την κοινωνία μαζί τους. *"διότι αυτοί είναι τέτοιου είδους ψευδαπόστολοι, εργάτες δόλιοι μετασχηματιζόμενοι σε αποστόλους Χριστού. Και δεν είναι αξιοθαύμαστο, γιατί και ο ίδιος ο Σατανάς μετασχηματίζεται σε άγγελον φωτός. Δεν είναι λοιπόν μεγάλη υπόθεση εάν και οι υπηρέτες αυτού μετασχηματίζονται ως διάκονοι δικαιοσύνης, ότι δήθεν υπηρετούν την δικαιοσύνη, το τέλος τους όμως θα είναι αντάξιο των έργων τους"* (Β' Κορ. 11, 13-15). Και πάλι σε άλλο σημείο ο ίδιος απόστολος λέγει γι' αυτούς : *"τέτοιοι άνθρωποι δεν δουλεύουν για τον Κύριον μας Ιησούν Χριστόν, αλλά για την δική τους κοιλιά και μέσω της χριστολογίας (μιλώντας δηλαδή για τον Χριστό) και της ευλογίας εξαπατούν τις καρδιές των άκακων, ωστόσο το στέρεο θεμέλιο έχει τεθεί έχοντας την σφραγίδα αυτήν (του Χριστού). "Εάν κάποιος σας κηρύττει ευαγγέλιο διαφορετικό από αυτό που παραλάβετε, και αν ακόμη είναι άγγελος εξ ουρανού ανάθεμα σε αυτόν"* (Γαλ. 1, 8-9). Βλέπετε ότι προφητικώς λέγει το *"και να ακόμη άγγελος εξ ουρανού"*, για να μην προβάλλει κανείς την υπεροχή του Πάπα. Και ο ηγαπημένος μαθητής του κυρίου, ο Ιωάννης λέγει: *"εάν κάποιος έρχεται σε σας και δεν σας φέρει την αυτήν διδασκαλία, να μην τον βάζετε στο σπίτι σας και ούτε χαίρετε να μην του λέτε. Γιατί αυτός που του απευθύνει χαιρετισμό, του λέγει χαίρετε γίνεται συγκοινωνός με τα πονηρά έργα αυτού"* (Β' Ιω. 10-11). Σε αυτά λοιπόν που έχουν καθορισθεί για σας από τους Αποστόλους,

στέκεστε κρατώντας τις παραδόσεις που παραλάβατε, και τις γραπτές και τις άγραφες, για να μην οδηγηθείτε μαζί με αυτούς στην πλάνη πραγμάτων που δεν έχουν θεσμοθετηθεί, και ξεπέσετε από το δικό σας στήριγμα. Αιρετικοί είναι επομένως και ως αιρετικούς τους αποκόψαμε.

Γιατί λοιπόν χρίουμε με Μύρο όσους προσέρχονται σε μας από αυτούς (τους αιρετικούς); γιατί λέγει ο 7^{ος} κανόνας της Β' Οικουμενικής Συνόδου : " τους προσερχομένους στην ορθοδοξία και στην μερίδα των σωζομένων από τους αιρετικούς προερχομένους τους δεχόμαστε σύμφωνα με την διατεταγμένη ακολουθία και συνήθεια. Τους Αρειανούς και Μακεδονιανούς και Σαββατιανούς και Ναυατιανούς τους αυτοπροσδιοριζομένους ως καθαρούς και τους Αριστερούς και τους δεκατετταριστές και τους Απολλιναριστές δεχόμαστε, εάν δώσουν λίβελλο (= έγγραφη αποκήρυξη των κακοδοξιών) και αναθεματίσουν κάθε αίρεση που δεν πιστεύει όπως η Αγία του Θεού Καθολική (= Οικουμενική και Ορθόδοξη) και Αποστολική Εκκλησία. Τους σφραγίζουμε, δηλαδή τους χρίουμε πρώτα με το άγιο Μύρο, στο μέτωπο και τους οφθαλμούς και την μύτη και το στόμα και τα αυτιά και σφραγίζοντάς τους λέμε σφραγίς δωρεάς πνεύματος αγίου...". Βλέπεις λοιπόν με ποιους συγκαταλλέγουμε τους Λατίνους που προσέρχονται σε μας; αν αυτοί είναι όλοι αιρετικοί, φανερό ότι και εκείνοι είναι αιρετικοί.

Και τι γράφει ο σοφώτατος Πατριάρχης Θεόδωρος ο Βαλσαμών, στις απαντήσεις του προς τον Μάρκο τον αγιώτατο πατριάρχη Αλεξανδρείας γι' αυτούς; στην ερώτηση: "αιχμάλωτοι Λατίνοι και άλλοι, παρουσιάζονται στις καθολικές (=ορθόδοξες) Εκκλησίες μας, και ζητούν να μεταλάβουν των τιμίων δώρων, εάν λοιπόν αυτό επιτρέπεται, ζητούμε να μάθουμε", απαντά : "όποιος δεν είμαι μαζί μου είναι εναντίον μου, και όποιος δεν συνάζει μαζί μου σκορπίζει. Επειδή λοιπόν πριν από πολλά χρόνια απεσχίσθη η δυτική Εκκλησία (το περιώνυμο άθροισμα της Ρώμης εννοούμε), η οποία αποσχίσθηκε από τα υπόλοιπα τέσσερα Πατριαρχεία ως προς τις συνήθειες, τα έθη και τα δόγματα της καθολικής Εκκλησίας που είναι ξένα προς τα ορθόδοξα, γι' αυτό λοιπόν, ούτε ο Πάπας μνημονεύεται στις θείες ιεροτελεστίες και στην κοινή αναφορά των Πατριαρχών (στα δίπτυχα), ούτε οφείλει κανένα λατινικό γένος να αγιάζεται με τα θεία και άχραντα μυστήρια από χέρι ιερατικό, εάν πρώτα δεν συγκατατίεται να απέχει από τα λατινικά δόγματα και συνήθειες και να κατηχηθεί σύμφωνα με τους κανόνες και να εξισωθεί με τους ορθοδόξους". Ακούτε;

αποσχίστησαν, όχι μόνον σε έθιμα και συνήθειες, αλλά και σε δόγματα ξένα προς την Εκκλησία, κατά πάντα αιρετικά και ότι πρέπει σύμφωνα με τους κανόνες να κατηχηθούν και να αξιωθούν να είναι ορθόδοξοι. Εάν κατηχηθούν, είναι φανερό ότι και με το Άγιο Μύρο θα χρισθούν. Από πού αυτοί ξαφνικά εμφανίστηκαν σε μας να είναι ορθόδοξοι, αυτοί που για τόσες πολλές διδασκαλίες κρίθηκαν ως αιρετικοί; ποιος αυτούς με τόση ευκολία τους έκανε ορθοδόξους; το χρυσάφι αν ήθελε θα έλεγε την αλήθεια και όσα κερδίσατε. Μάλλον ούτε εκείνους έκανε ορθοδόξους, και σας σας έκανε ομοίους με εκείνους και σας οδήγησε στην ίδια αιρετική μοίρα.

Αλλά, λένε, ότι αν επινοούσαμε κάποια μεσότητα στα δόγματα, με αυτήν την μεσότητα θα ενωθούμε με εκείνους και αυτούς θα τους έχουμε μαζί μας, χωρίς να αναγκάζομαστε να λέμε τίποτε ενάντια στα ειωθότα και παραδεδομένα. Αυτό είναι εκείνο, που πολλούς εξ αρχής εξαπάτησε και τους έπεισε να ακολουθούν αυτά που οδηγούν στον γκρεμό της δυσσεβείας, διότι πίστευσαν ότι υπάρχει κάτι ενδιάμεσο ανάμεσα στις δύο δοξασίες, όπως ακριβώς συμβαίνει μεταξύ δύο αντιθέτων, και έτσι αυτομόλησαν, πήγαν με την θέλησή τους, στο κακό. Αλλά ενδέχεται να βρεθεί κάποια λέξη ενδιάμεση μεταξύ δύο δοξασιών που να σημαίνει και για τις δύο το ίδιο νόημα. Όμως είναι αδύνατον να υπάρξει μέση δοξασία (διδασκαλία) για δύο δοξασίες για το ίδιο πράγμα. Ειδάλως θα είναι κάτι ενδιάμεσο στην αλήθεια και το ψεύδος και στην κατάφαση και την άρνηση, αλλά δεν υπάρχει για όλα είτε η κατάφαση είτε η άρνηση; εάν λοιπόν είναι αληθές το λατινικό δόγμα, η εκπόρευση και εκ του Υιού, άρα είναι ψεύτικο το δικό μας δόγμα της εκπορεύσεως εκ του Πατρός μόνον. Εάν όμως το δικό μας είναι αληθές, τότε το δικό τους θα είναι ψευδές. Τι λοιπόν ενδιάμεσο μπορεί να υπάρξει σε αυτά; τίποτε. Εκτός εάν λοιπόν μία λέξη που να κοιτάζει και προς τις δύο δοξασίες, σαν να επρόκειτο για κάποιον κόθορνο, αυτή λοιπόν θα μας ενώσει; και τι θα κάνουμε όταν εξετάζουμε ο ένας τον άλλον για τα νοήματα και τις διδασκαλίες; είναι δυνατόν και τους δύο μας να τους αποκαλέσει κανείς ορθοδόξους, όταν φρονούν και πιστεύουν τα αντίθετα; εγώ δεν το νομίζω. Εσύ που όλα τα καταφέρνεις και όλα με ευκολία τα επονομάζεις, αν ήθελες να ξέρεις, κοίταξε να μάθεις από τον Γρηγόριο τον Θεολόγο τι γράφει για την μεσότητα: άκουσε.

"η εικόνα που βλέπει προς όλους τους παραπορευομένους και προς κάθε κατεύθυνση, ο κόθορνος που ταιριάζει και στα δύο πόδια, αυτή που σκορπίζει στον

άνεμο τα άχυρα, έλαβε εξουσία (δύναμη) από την νεοκαταγραφείσα κακουργία (ανοσιουργία) και την επινόηση κατά της αλήθειας. Γιατί ήταν το πρόσχημα να φαίνεται όμοιο και σύμφωνα με τις γραφές της ευσεβείας, και εννοούμε την τότε επινοηθείσα μεσότητα". Και για την σύνοδο που ανακάλυψε την μεσότητα λέγει: "είτε πρόκειται για τον πύργο της Χαλάνης ο οποίος καλώς διεμέρισε (χώρισε) τις γλώσσες, όπως ώφειλε (άξιζε) να συμβεί σε αυτές, γιατί για κακό έγινε αυτή η συμφωνία, είτε πρόκειται για το συνέδριο του Καϊάφα στο οποίο ο Χριστός καταδικάστηκε, είτε για κάτι άλλο παρόμοιο, έτσι πρέπει να ονομαστεί εκείνη η σύνοδος που ανέτρεψε και ανακάτεψε και επέφερε σύγχυση στα πάντα. Διότι με το να καταλύσει το ευσεβές (=ορθόδοξο) δόγμα το παλαιό και την ομοτιμία των Προσώπων της Αγίας Τριάδος, με το να χαράζει γραμμή και να θέλει με μηχανουργίες να κλονίσει το ομοούσιον (Πατρός και Υιού), άνοιξε την θύρα στην ασέβεια με τα γραφόμενα και τα λεγόμενα περί μεσότητος, και εκείνοι αποδείχθησαν σοφοί στο να κάνουν το κακό, το καλό όμως δεν ήξεραν να το κάνουν" (Γρηγορίου του Θεολόγου, Λόγοι 21, 22, εις τον Μ. Αθανάσιον, PG 35, 1106C-1108A).

Αυτά λοιπόν για μας είναι αρκετά όσον αφορά την μεσότητα, διότι δεν υπάρχει μεσότητα που να έχει γίνει αποδεκτή ή να έχει αποδειχθεί ικανοποιητικά. Μακάρι ο παντοδύναμος της Εκκλησίας να καταστήσει εκείνους που αναζητούν τα παρόμοια να καταλάβουν ότι είναι ασέβεια και να αναγνωρίσουν την δική τους πλάνη, να μας απαλλάξει από τα πονηρά αυτά ζιζάνια και σαν καθαρό και εύχρηστο σιτάρι να μας συνάξει στις αποθήκες του. Εν Χριστώ Ιησού τω Κυρίω ημών, ώ πρέπει πάσα δόξα, τιμή και προσκύνησις συν τω ανάρχω αυτού Πατρί και τω παναγίω και αγαθώ και ζωοποιώ αυτού Πνεύματι νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν).